

АНАЛІЗ РОБОТИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РІВНЕНЩИНІ ЩОДО ФІКСАЦІЇ ШКОДИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛА ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ
СТАНУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

2025

Аналіз роботи правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування на Рівненщині щодо фіксації шкоди та відновлення житла внаслідок збройної агресії РФ проти України / В. Єгоров. – Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2025. – 25 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МЕТОДОЛОГІЯ	5
ДАНІ ЩОДО ПОШКОДЖЕННЯ ТА РУЙНУВАННЯ ЖИТЛА НА РІВНЕНЩИНІ	6
ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ.....	8
ПЕРЕБУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА РІВНЕНЩИНІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХНЬОГО ПРАВА НА ЖИТЛО.....	11
ЗБИТКИ, ЗАВДАНІ ЖИТЛОВОМУ ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	14
АНАЛІЗ ПРОГРАМИ «ЄВІДНОВЛЕННЯ» ТА ЗУСИЛЛЯ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ У ВІДНОВЛЕННІ ЖИТЛА.....	18
ВИСНОВКИ	21
РЕКОМЕНДАЦІЇ	23

ВСТУП

Збройні сили Російської Федерації (надалі – РФ) уже протягом понад 10 років здійснюють обстріли цивільної інфраструктури України, що завдає страждань цивільному населенню. Російські військові використовують воєнні злочини як метод ведення збройного конфлікту. Міжнародне гуманітарне право передбачає захист цивільного населення та цивільної інфраструктури, зокрема житлових будинків, за умов, що вони не використовуються у військових цілях.

Згідно зі звітом Київської школи економіки «Про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року», **майже 1,4 млн домогосподарств (охоплюють приблизно 3,4 млн осіб) є пошкодженими або зруйнованими. За попередніми оцінками, вартісний вираз прямих збитків для житлового фонду становить 55,86 млрд. доларів – це понад третина від загальних прямих збитків України станом на 31.12.2023 року.**

На сьогодні немає жодного регіону України, якому не завдано шкоди внаслідок збройної агресії РФ проти України. Рівненська область за період широкомасштабного вторгнення неодноразово зазнавала повітряних атак з боку РФ, які спричиняли пошкодження/руйнування цивільної інфраструктури, зокрема й житла. Утім, незважаючи на близькість регіону до Білорусі, яка також причетна до розв'язання повномасштабного вторгнення в Україну, Рівненщина стала постійним прихистком для **понад 50 тисяч** внутрішньо переміщених осіб. Загалом від початку повномасштабного вторгнення область прийняла понад **92 тисячі** внутрішньо переміщених осіб, зокрема й тих, хто продовжив своє переміщення в інші регіони України чи за кордон. Серед ВПО кожен є постраждалим через напад РФ, адже вимушено покинув свій дім, зазнав пошкоджень або руйнувань житла.

Важливо, щоб кожен воєнний злочин РФ належно фіксувався для притягнення винних осіб, а також задля збереження історичної правди як одного з елементів перехідного правосуддя. Особливу увагу слід приділити потерпілим, щоб вони мали змогу відновити свої порушені права та отримати справедливую компенсацію, зокрема на відновлення пошкодженого/зруйнованого житла.

МЕТОДОЛОГІЯ

Документування міжнародних злочинів є одним із ключових елементів для притягнення до відповідальності винних і відновлення справедливості для потерпілих, а також перехідного правосуддя.

Перехідне правосуддя – це комплексний механізм, утворений з метою відновлення справедливості для постраждалих від збройного конфлікту.

Для цього необхідно, щоб органи державної влади та органи місцевого самоврядування розробили спеціальні програми для осіб, щодо яких було скоєно воєнний злочин. Особливу увагу слід приділити роботі правоохоронних органів, які спілкуються з потерпілими одними з перших і вповноважені документувати ймовірні воєнні злочини.

Для глибшого розуміння ситуації з житлом, що склалася внаслідок пошкоджень і руйнувань, проаналізовано дані про пошкодження і руйнування майна на території Рівненської області за період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року. Також здійснено аналіз діяльності державної та місцевої влади на Рівненщині щодо відшкодування збитків унаслідок пошкоджень і руйнувань нерухомого майна у Рівненській, Дубенській, Сарненській, Здолбунівській територіальних громадах Рівненської області, оскільки в населених пунктах цих громад зафіксовано найбільше руйнувань згідно з даними бази [ініціативи “Трибунал для Путіна”](#).

Під час аналізу використано:

- статистичні дані щодо руйнування житлової інфраструктури з бази даних “Трибунал для Путіна”;
- офіційні дані Рівненської ОДА щодо кількості зруйнованих чи пошкоджених житлових об’єктів;
- інформацію щодо кримінальних проваджень за ст. 438 Кримінального кодексу України, надану Головним управлінням Національної поліції у Рівненській області, Управлінням Служби безпеки України у Рівненській області та Рівненською обласною прокуратурою;
- звіти за результатами моніторингових візитів громадської приймальні УГСПЛ у м. Рівне на території Рівненської області протягом 2023 року в межах ініціативи “Трибунал для Путіна”;
- відповіді Рівненської міської ради, Сарненської міської ради, Здолбунівської міської ради та Дубенської міської ради щодо масштабів руйнування житлових об’єктів та процесів їх відновлення;
- відкриті дані у ЗМІ.

ДАНІ ЩОДО ПОШКОДЖЕННЯ ТА РУЙНУВАННЯ ЖИТЛА НА РІВНЕНЩИНІ

У межах ініціативи “Трибунал для Путіна”, до якої входить громадська приймальня УГСПЛ у м. Рівному, за період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року на території Рівненської області зафіксовано 201 епізод імовірних воєнних злочинів РФ, із них 115 епізодів пошкоджень або руйнувань 157 об’єктів житлового-побутового призначення. Інформація щодо кількості епізодів є приблизною, спирається на зібрані нами дані та потребує уточнення.

За період із 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року найбільшу кількість пошкодженого/зруйнованого житла зафіксовано на території Сарненської міської територіальної громади – 92 епізоди; Рівненської міської територіальної громади – 9 епізодів; Дубенської та Здолбунівської міських територіальних громад – по 1 епізоду; 12 епізодів – інші територіальні громади області.

У зв’язку з найбільшою кількістю пошкоджень об’єктів житла внаслідок обстрілів РФ на Рівненщині, приймальня УГСПЛ у м. Рівне 21.12.2023 здійснила моніторинговий візит до Сарненської територіальної громади. Представники Сарненської міської ради надали таку інформацію: станом на 20.12.2023 року в Сарненській територіальній громаді серед обстежених пошкоджено (зруйновано) 64 приватні і 23 багатоквартирні будинки.

Слід зазначити, що з 21.12.2023 по 31.12.2024 р. у базі даних ініціативи “Трибунал для Путіна” інформації про випадки пошкодження/руйнування житлових будівель у Сарненській міській територіальній громаді не фіксувалося.

За даними Департаменту з питань будівництва та архітектури Рівненської облдержадміністрації, внаслідок збройної агресії РФ у Рівненській області, [станом на 8 липня 2024 року](#) внаслідок збройної агресії РФ пошкоджено 123 індивідуальних житлових та 25 багатоквартирних будинків.

Варто зауважити, що різниця між даними ініціативи “Трибунал для Путіна” та даними Рівненської облдержадміністрації можуть різнитися з кількох причин:

- Т4Р здійснює документування злочинів незалежно від державних органів, однак комплементарно до них за рахунок власної мережі документаторів. Тому статистика, зібрана в межах ініціативи, може відрізнятися від статистики державних органів;
- документатори ініціативи можуть мати обмежений доступ до окремих об’єктів порівняно з державними структурами, зокрема з мотивів безпеки;
- власники житлових об’єктів не повідомляли про пошкодження чи руйнування житла;
- облік та узагальнення зібраної під час документування інформації щодо злочинів може мати незначні відмінності.

Дані щодо зафіксованих нами подій можна попередньо кваліфікувати за статтею РС 8 (2) (b) (iv) Знищення або пошкодження майна Римського статуту Міжнародного Кримінального суду.

За типами подій, зафіксованих у період із 24 лютого 2022 по 31 грудня 2024 року, що спричинили пошкодження чи руйнування об'єктів житлового-побутового призначення на території Рівненської області, 112 епізодів спричинено ракетними ударами, 3 епізоди – ударами БпЛА.

Аналіз зібраної інформації дає підстави стверджувати, що руйнування й пошкодження цивільних об'єктів, зокрема житлових будівель, сталися внаслідок і навмисних, і невивірених обстрілів.

Правоохоронні органи України, уповноважені фіксувати та розслідувати ймовірні воєнні злочини російських військ, – Національна поліція України, Служба безпеки України (далі – СБУ) та органи прокуратури України. Щодо фактів пошкоджень і руйнувань житлових будинків внаслідок обстрілів ЗС РФ правоохоронні органи України відкривають кримінальне провадження за статтею [438 “Порушення законів та звичаїв війни”](#) Кримінального кодексу України (далі – ст.438 КК України).

Ця стаття складається з двох частин:

- ч.1 ст. 438 КК України – *Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій – караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років;*
- ч. 2 ст. 438 КК України – *Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людини, караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі. Отже, якщо внаслідок обстрілу було пошкоджено чи зруйновано житловий будинок без загибелі людини, правоохоронні органи відкриватимуть кримінальне провадження за ч. 1 ст. 438 КК України.*

Слід зазначити, що сама стаття давно потребує змін, оскільки не розмежовує об'єктів нападу, як, наприклад, Римський статут Міжнародного Кримінального суду, який Україна ратифікувала 21.08.2024. Отже, у загальному масиві кримінальних проваджень за ст. 438 КК України важко виокремити статистичні дані стосовно кримінальних проваджень тільки щодо руйнування житла. Ймовірно, органи прокуратури та слідства ведуть внутрішню статистику таких проваджень за об'єктами, проте через недосконалість зазначеної статті КК України це накладає додаткове навантаження на вповноважені органи, закон не зобов'язує їх опрацьовувати і публікувати ці дані.

У ЗМІ публікувалась інформація стосовно розпочатих кримінальних проваджень, зокрема щодо пошкоджень житла: [26.08.2024](#), [17.11.2024](#) та [28.11.2024](#) правоохоронні органи України у Рівненській області відкрили три кримінальні провадження за ч. 1 ст. 438 КК України у зв'язку з ракетними ударами по об'єкту енергетичної інфраструктури, внаслідок яких було пошкоджено житлові будинки та інші цивільні об'єкти.

Для того, щоб проаналізувати інформацію про кількість зареєстрованих кримінальних проваджень за ст. 438 КК України правоохоронними органами на території Рівненської області, спрямовано запити до Головного управління Національної поліції, Управління Служби безпеки України у Рівненській області та Рівненської обласної прокуратури.

Запити стосувалися: кількості зареєстрованих кримінальних проваджень за ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України; кількості зареєстрованих кримінальних проваджень за ч. 2 ст. 438 Кримінального кодексу України; кількості осіб, визнаних потерпілими за ст. 438 Кримінального кодексу України; кількості скерованих до суду обвинувальних актів за ст. 438 Кримінального кодексу України.

Рівненська обласна прокуратура надала таку інформацію станом на 31.10.2024:

- *за 2022 рік* зареєстровано **13** кримінальних проваджень за ч. 1 ст. 438 КК України, враховуючи 2 кримінальні провадження за ч. 2 ст. 438 КК України. 14 осіб визнано потерпілими за статтею 438 КК України;
- *у 2023 році* зареєстровано **4** кримінальні правопорушення за ст. 438 КК України, за ч. 2 ст. 438 КК України кримінальні правопорушення не реєструвалися. За 2023 рік 19 осіб визнано потерпілими від кримінальних правопорушень за ст. 438 КК України;
- *упродовж січня – вересня 2024 року* зареєстровано **4** кримінальні правопорушення за ст. 438 КК України, за ч. 2 ст. 438 КК України кримінальні правопорушення не реєструвалися. За 2024 рік 4 осіб визнано потерпілими від правопорушень за ст. 438 КК України.

Головне управління Національної поліції України в Рівненській області надало інформацію станом на 04.11.2024:

згідно з даними Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) *у період із 24.02.2022 по 04.11.2024* слідчими підрозділами ГУНП в Рівненській області розпочато **354 кримінальних провадження** за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 438 КК України, кримінальні провадження за ч. 2 ст. 438 КК України не реєструвалися. Під час проведення досудового розслідування вказаних кримінальних проваджень отримали статус потерпілого 344 фізичні особи. Обвинувальні акти у кримінальних провадженнях указаної категорії до суду не скеровувалися.

Пошкоджене вікно багатоквартирного будинку внаслідок ракетної атаки збройних сил РФ на Рівненщині 28.11.2024 р. Джерело: ГУНП у Рівненській області

Управління Служби безпеки України у Рівненській області надало інформацію станом на 30.10.2024 року:

із 24.02.2022 слідчими Управління СБУ у Рівненській області зареєстровано 221 кримінальне провадження за ч. 1 ст. 438 КК України та 2 провадження за ч. 2 ст. 438 КК України. У вказаних провадженнях потерпілими визнано 255 осіб. Обвинувальні акти до суду не скеровувалися.

[Громадська приймальня УГСПЛ у м. Рівне](#) також аналізувала отримані раніше дані щодо кількості зареєстрованих кримінальних проваджень від Управління СБУ у Рівненській області та Рівненської обласної прокуратури.

За даними Управління СБУ в Рівненській області, 255 осіб визнані потерпілими за статтею 438 КК України з 24.02.2022 по 10.06.2024 року. Обвинувальних актів до суду не скеровано.

З огляду на інформацію, яку надали правоохоронні органи України в Рівненській області, статистичні дані відрізняються. Це може бути спричинене як особливостями підслідності органу, який веде кримінальне провадження, так і координацією розслідування.

Від початку повномасштабного вторгнення збройних сил РФ станом на 15 листопада 2024 року Рівненщина прийняла понад [92 тисячі внутрішньо переміщених осіб](#). Половина з них залишилася проживати в області – про це повідомила начальниця Головного управління Національної соціальної сервісної служби в Рівненській області Юлія Шигорева.

Більшість ВПО потенційно були свідками воєнних злочинів збройних сил РФ, зазнали збитків через пошкодження чи руйнування власного житла або бачили обстріли житлових будівель.

Проводячи моніторингові виїзди у громади у 2023 році, а також у місця тимчасового проживання на території Рівненщини в межах ініціативи “Трибунал для Путіна”, документатори спілкувались із внутрішньо переміщеними особами та особами, які постраждали внаслідок збройного вторгнення РФ в Україну. Під час візиту у 2023 році одна з респонденток у місці тимчасового проживання ВПО зазначила, що хотіла звернутися до поліції щодо визнання її потерпілою внаслідок пошкодження/руйнування житлового будинку. Однак їй відмовили у зв’язку з тим, що в неї не було підтверджень, зокрема фотографій пошкоджень чи руйнувань.

На проблему підтвердження статусу постраждалого та факту руйнування житла також поскаржилися й інші ВПО в місці тимчасового проживання. Органи поліції відмовляли їм у прийнятті заяви лише через те, що вони не мають відповідних фотографій. Водночас деякі особи з цього ж місця тимчасового проживання повідомили, що звертались в управління СБУ з аналогічним зверненням. Представники СБУ, на відміну від поліції, йшли назустріч і розпочинали кримінальне провадження щодо пошкодження чи руйнування житла, не вимагаючи надавати фото.

Можна припустити, що особам, які звертались до поліції, було відмовлено у відкритті кримінального провадження через велике навантаження на систему, оскільки крім воєнних, ці органи фіксують та розслідують загальнокримінальні злочини.

Утім, через суперечливі дії правоохоронних органів люди втрачають довіру й бажання звертатися по допомогу. Житло є однією з базових потреб людини, тому слід приділити особливу увагу внутрішньо переміщеним особам, які вимушено покинуло своє житло або втратили його.

Щоб проаналізувати зусилля органів місцевого самоврядування Рівненщини стосовно забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, громадська приймальня УГСПЛ у м. Рівному у 2024 році провела дослідження. Окремо проаналізовано Рівненську обласну програму, Рівненську міську та Дубенську міську програми. Крім того, у процесі проведено онлайн опитування, інтерв’ювання, досліджено судову практику та інформацію з відкритих

джерел. З докладною інформацією щодо основних проблем і практик їх розв'язання можна ознайомитись у дослідженні [“Житлові права ВПО у Рівненській області: проблеми та практики їх вирішення”](#).

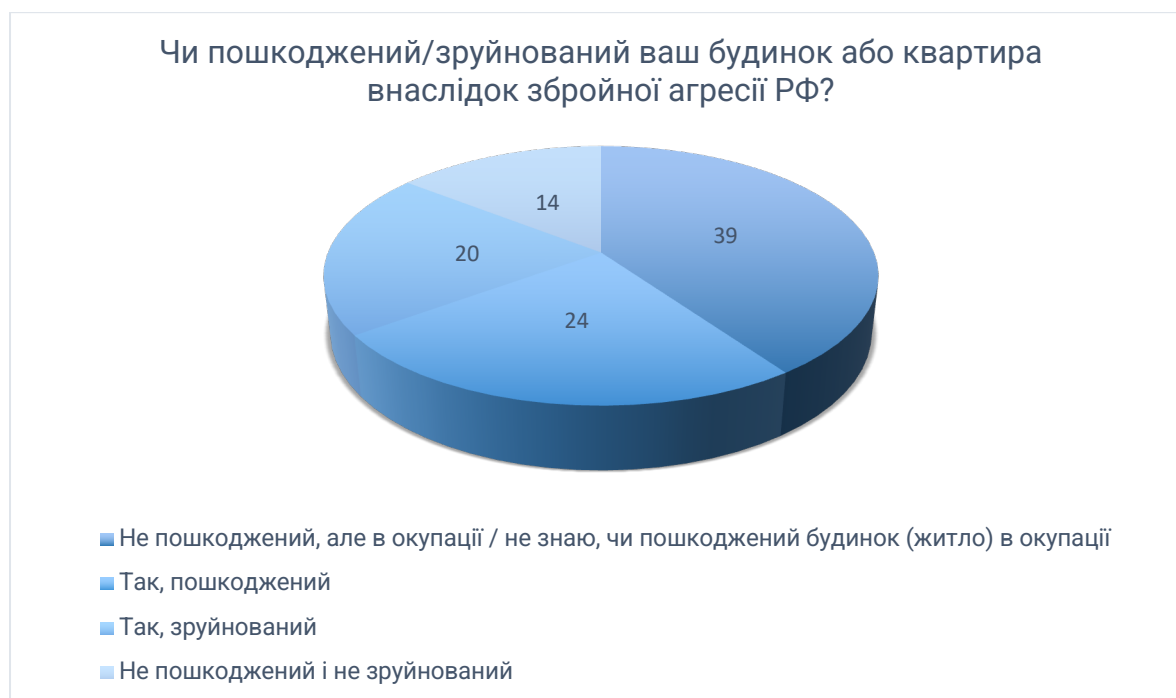
В опитуванні внутрішньо переміщених осіб участь узяли 97 респондентів, серед усіх питань слід зосередитися, зокрема, на таких:

- 1) чи пошкоджений/зруйнований ваш будинок або квартира внаслідок збройної агресії РФ?;
- 2) чи зверталися ви до правоохоронних органів щодо пошкодження/руйнування/окупації будинку або квартири внаслідок збройної агресії РФ?

Друге питання було необов'язковим, тому на нього дали відповідь 73 респонденти.

Отже, на перше запитання 97 респондентів відповіли так:

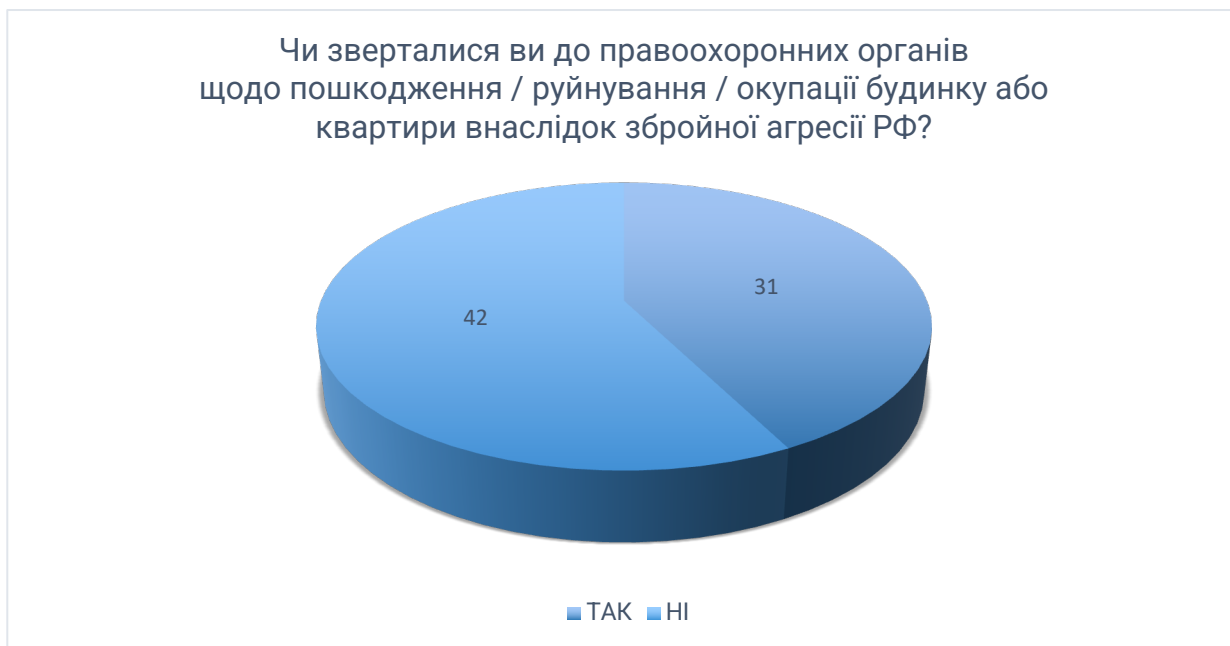
- Не пошкоджений, але в окупації / не знаю, чи пошкоджений будинок (житло) в окупації – **39 осіб (40.2%)**;
- Так, пошкоджений – **24 особи (24.7%)**;
- Так, зруйнований – **20 осіб (20.6%)**;
- Не пошкоджений і не зруйнований – **14 осіб (14.4%)**.

Результати опитування, яке проводила громадська приймальня УГСПЛ у м. Рівному з 11 по 23 березня 2024 року

На друге запитання респонденти відповіли:

- ТАК – 31 особа (42.5%);
- НІ – 42 особи (57.5%).

Результати опитування, яке проводила Громадська приймальня УГСПЛ у м. Рівному з 11 по 23 березня 2024 року

Аналізуючи вищенаведені дані, можна дійти висновку, що серед свідків і потерпілих унаслідок воєнних злочинів, скоєних російськими військовими, не всі звертаються до правоохоронних органів з метою відкриття кримінальних проваджень. Така позиція тих, хто утримується від звернень, могла сформуватися з різних причин: зневіра у можливостях відновлення домівок через велику кількість потерпілих, тривалість процесів отримання компенсацій, недовіра до правоохоронних органів через дії окремих представників тощо.

Така ситуація надалі може унеможливити отримання компенсацій постраждалими. Також варто зауважити, що самі правоохоронні органи не зацікавлені у внесенні інформації до ЄРДР через велике навантаження.

Для вирішення викликів, що постали перед потерпілими та правоохоронною системою України, необхідно:

- проводити інформаційну кампанію серед населення про важливість свідчень і звернень до правоохоронних органів;

- за можливості розширити штат правоохоронців, які здійснюють фіксацію воєнних злочинів, з метою належного виконання ними своїх обов'язків та усунення практики відмов у прийнятті заяв про воєнні злочини від потерпілих через рівномірний розподіл навантаження;
- провести роз'яснення серед різних структур правоохоронних органів щодо важливості реєстрації усіх звернень в ЄРДР, які містять елементи злочинів, та мінімізувати кількість відмов у прийнятті заяв.

ЗБИТКИ, ЗАВДАНІ ЖИТЛОВОМУ ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

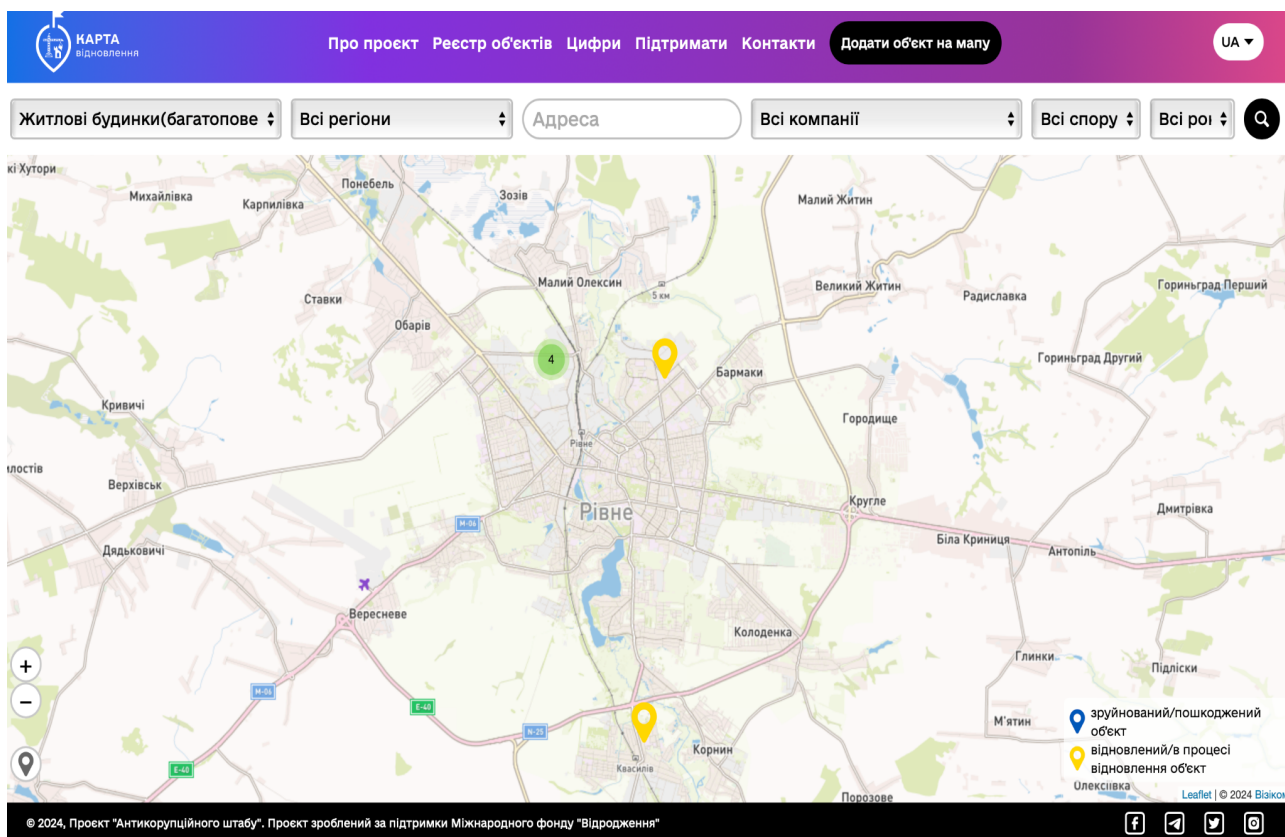
Збройні сили РФ завдають населенню України як нематеріальних, так і матеріальних втрат: пошкодження і руйнування цивільної інфраструктури – це навчальні заклади, лікарні, об'єкти підприємницької діяльності, об'єкти критичної інфраструктури, автомобілі та інше; збитки завдані й екології. Окрім того, ці збитки можуть бути і прямими, і непрямыми, зокрема збитки для бізнесу: упущена вигода – потенційний прибуток, який могло отримати, але не отримало підприємство через пошкодження або руйнування внаслідок збройної агресії РФ.

Шкоди завдано й екології, адже обстріли і бойові дії спричиняють забруднення, що має прямий вплив на стан довкілля.

Для докладного аналізу збитків, завданих територіальним громадам Рівненщини, до Рівненської, Сарненської, Здолбунівської, Дубенської міських рад спрямовано інформаційні запити щодо пошкоджень і руйнувань житлових будинків на територіях цих громад.

За інформацією Департаменту інфраструктури та благоустрою *Рівненської міської ради* від 01.11.2024 року, у м. Рівному з бюджету Рівненської громади на відновлення об'єктів, які були пошкоджені на території Рівненської міської територіальної громади внаслідок збройної агресії РФ проти України, виділено кошти в сумі 2 270,00 тис. грн.

Згідно з даними ресурсу [“Карта відновлення”](#) (дата звернення 01.12.2024) в межах проєкту «Антикорупційного штабу» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», на території м. Рівне відновлено 3 об'єкти, що належать до житлового фонду (багатоповерхівки, приватні будинки, гуртожитки). Ці 3 об'єкти загальною сумою 296 657 тис. грн відновлював ФОП Д'ячук С.С.

Знімок екрану ресурсу [«Карта відновлення»](#)

За інформацією [Сарненської міської ради](#), станом на 22.11.2024 загальна сума коштів з бюджету Сарненської міської територіальної громади, виділених на відновлення пошкоджених внаслідок збройної агресії РФ об'єктів, становить 2260362,92 грн.

[Здолбунівська міська рада](#) повідомила, що станом на 25.10.2024 кошти на відновлення об'єктів нерухомого майна, які зазнали пошкоджень/руйнувань внаслідок збройної агресії РФ проти України, з бюджету Здолбунівської міської територіальної громади не виділялись.

[Дубенська міська рада](#) повідомила, що станом на 24.11.2024 з бюджету Дубенської територіальної громади кошти на відновлення пошкоджених/зруйнованих внаслідок збройної агресії РФ проти України об'єктів (вікна, двері) не виділялись.

У засобах масової інформації 6 лютого 2024 року повідомлялося про те, що [Рівненська міська рада](#) підписала меморандум зі Всеукраїнським об'єднанням «Українське товариство оцінювачів» щодо підрахунку збитків, завданих Рівненській територіальній громаді. Утім, відомостей про результати роботи і суму підрахованих збитків у відкритих джерелах немає.

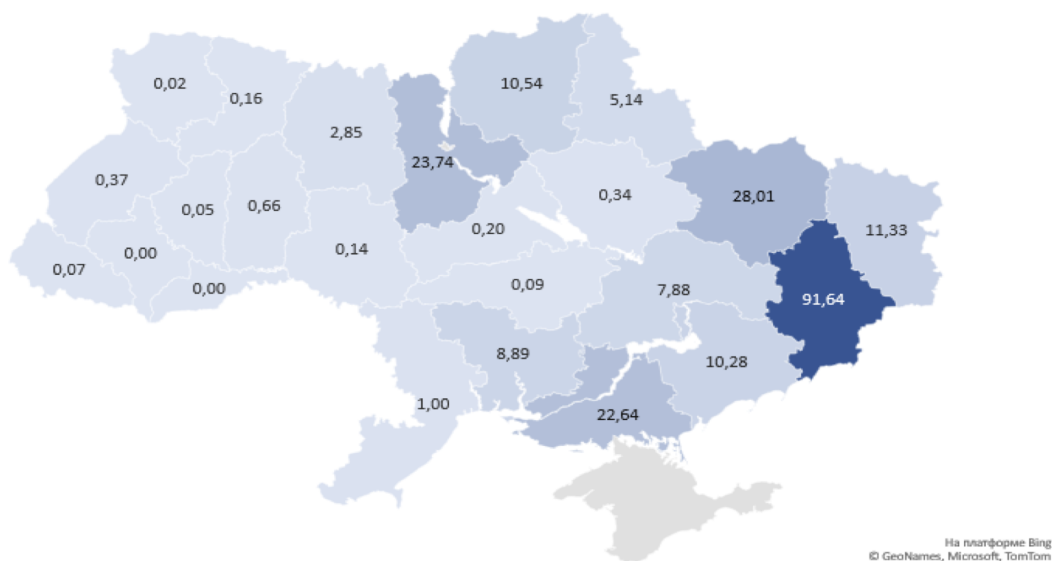
Департамент інфраструктури та благоустрою Рівненської міської ради у відповіді на запит зазначив, що не має інформації щодо суми збитків, оцінених Всеукраїнським об'єднанням «Українське товариство оцінювачів», а також не має інформації щодо проведених Всеукраїнським об'єднанням «Українське товариство оцінювачів» результатів оцінки збитків, завданих Рівненській територіальній громаді.

За даними [Рівненської обласної державної адміністрації](#), станом на 12.08.2024 р. загальна сума виплат на території області в межах державної програми «ЄВідновлення» становить 650, 6 тис. грн.

Зібрані ВГО «Громадянська мережа «Опора/Рівне» дані під назвою [«Політична карта Рівненщини: основні тенденції другого року повномасштабної війни»](#) станом на 03.09.2024 р., свідчать, що до березня 2024 р. коштом приватних осіб і місцевих бюджетів відновлено 201 об'єкт із 231. Утім, у цих даних не виокремлено кількість відновлених житлових будинків.

Згідно зі звітом Київської школи економіки [«Про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок квітня 2024 року»](#), за регіональним розподілом у Рівненській області 0,16 тис. одиниць зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду. **За попередніми оцінками, вартісний вираз прямих збитків для житлового фонду України становить 55,86 млрд. доларів – понад третину від загальних прямих збитків України станом на 31.12.2023.**

Регіональний розподіл кількості зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду, тис. од.

Джерело: Київська школа економіки

Ілюстрація: [Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 р.](#) Київської школи економіки

Кожного дня збройні сили РФ здійснюють обстріли території України, за рахунок і навмисних, і невивірених обстрілів житлові будівлі зазнають пошкоджень та руйнувань, через це остаточну суму збитків визначити неможливо. Ще однією проблемою є те, що часто люди не звертаються до органів місцевого самоврядування для обстеження пошкодженого/зруйнованого житла. Під час спілкування в одному з населених пунктів на

території Рівненської області у 2023 році в межах ініціативи «Трибунал для Путіна» місцеві мешканці повідомляли, що не зверталися до органів місцевого самоврядування у зв'язку з пошкодженням їхніх житлових будинків. Пояснення були різні: «ми не сильно постраждали»; «ми замінили самостійно» тощо. Через це визначити точну кількість пошкодженого/зруйнованого майна наразі складно.

[«ЄВідновлення»](#) – це державна програма, що почала діяти на території України 10 травня 2023 року, і передбачає грошову компенсацію за пошкоджене внаслідок збройної агресії РФ майно, а також отримання житлового сертифікату у разі його руйнування. [Житловий сертифікат](#) може отримати кожен громадянин, який втратив житло внаслідок війни, використати його має право лише власник або його спадкоємець, житловий сертифікат не може бути відчужений третім особам. Власники пошкодженого чи зруйнованого майна можуть подати заяви в межах «ЄВідновлення», якщо їхнє майно було пошкоджено після 24.02.2022 та міститься на деокупованій території, не у зоні активних бойових дій.

На території *Рівненської області* станом на 12 серпня 2024 року подано 12 заяв щодо отримання грошової компенсації за пошкоджене житло внаслідок збройної агресії РФ проти України. Із них ухвалено позитивне рішення стосовно шести заяв, щодо п'яти заяв відмовлено у наданні компенсації.

Заявникам відмовлено зокрема з таких причин: відкликання заяви про надання компенсації за пошкоджений об'єкт; відсутність доказової бази; самостійне відновлення об'єкта нерухомого майна.

Щодо житлових сертифікатів – на території Рівненської області видавання житлових сертифікатів не здійснювалося. Заяв про знищення об'єктів нерухомого майна до Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військової агресією РФ, не надходило.

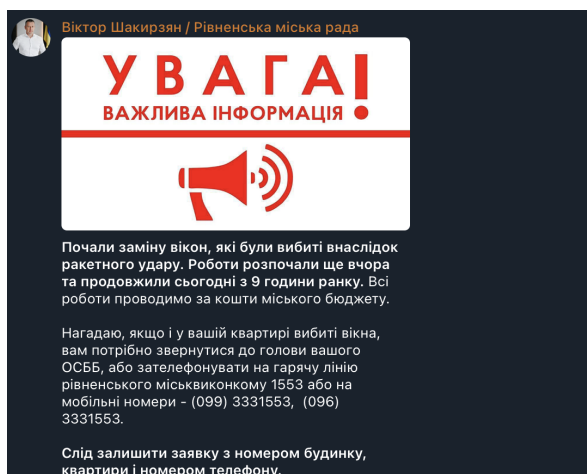
Крім того, за інформацією від Рівненської міської ради, Здолбунівської міської ради та Сарненської міської ради, Дубенської міської ради:

1. **м. Рівне** – за період із квітня 2023 року по листопад 2024 року на адресу комісії з розгляду питань щодо надання компенсації не надходило заяв про надання компенсації за знищені, пошкоджені об'єкти;
2. **м. Здолбунів** – офіційно поданих заяв за державною програмою «ЄВідновлення» на території Здолбунівської міської територіальної громади не зафіксовано;
3. **м. Сарни** – за програмою «ЄВідновлення» мешкані Сарненської міської територіальної громади подали **5 заяв щодо надання компенсації за пошкоджені об'єкти**. Комісією з розгляду питань щодо надання компенсації за пошкоджені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України, прийнято **4 рішення про надання компенсації та 1 рішення про відмову у наданні компенсації**. Рішення про відмову ухвалено у зв'язку з виявленим фактом проведення на пошкодженому об'єкті ремонтних робіт, у результаті яких пошкодження усунуто у повному обсязі. Загальна погоджена сума виплат на відновлення житлових будинків становить 250604,45 грн;

4. **м. Дубно** – за державною програмою «єВідновлення» подано 1 заяву на виконання ремонтних робіт на пошкодженому об'єкті, комісія її погодила; заяв, щодо яких у наданні компенсації відмовлено, немає. Загальна сума виплат, яку погодила комісія на відновлення житлових будинків, становить 109061,36 грн. Компенсацій на ремонт житла за власні кошти власника об'єкта за програмою «єВідновлення» комісія не погоджувала.

У разі пошкоджень чи руйнувань житлових будівель органи місцевого самоврядування Рівненщини надають допомогу місцевому населенню у заміні вікон, покрівлі, вхідних дверей переважно за кошти бюджету громади. Також для допомоги населенню, яке постраждало внаслідок збройної агресії РФ проти України, вони співпрацюють із представниками громадянського суспільства. На території області діють місцеві програми забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які переїхали на Рівненщину. Докладніше це висвітлено у звіті [«Житлові права ВПО у Рівненській області: проблеми та практики їх вирішення»](#).

Наприклад, у Рівненській територіальній громаді люди, чиє житло зазнало пошкоджень, можуть звернутися на гарячу лінію Рівненської міської ради 1533 або за номерами телефонів (099) 3331553; (096) 3331553; (0362) 636395. [Сектор «1553»](#) входить до складу Відділу з питань надзвичайних ситуацій, працює цілодобово в телефонному режимі.

[Інформація](#) в. о. міського голови м. Рівне, секретаря Рівненської міської ради про роботу гарячої лінії щодо заміни вікон у житловому будинку внаслідок ракетного обстрілу м. Рівне

Завдяки партнерству місцевої влади та організацій громадянського суспільства постраждалі внаслідок збройної агресії РФ можуть отримати комплексну допомогу. Наприклад, за повідомленням голови Рівненської ОВА Олександра Ковалю [від 22 листопада 2024 року](#), рівняни, чиї оселі постраждали від ворожої атаки 17 листопада 2024 року, отримують фінансову підтримку від ООН. Приймання відповідних заявок організувала Рівненська ОДА/ОВА та благодійний фонд «Право на захист». Загалом протягом 22 листопада 2024 року для одержання коштів до Центру Життєстійкості звернулося 97 людей із 47 родин. Від Управління Верховного комісара ООН у справах біженців кожен отримає по 10800 грн.

Будівництво нового житла для внутрішньо переміщених осіб

Місцева влада Гощанської територіальної громади Рівненської області та Бахмутська територіальна громада Донецької області об'єднались і в листопаді 2024 року презентували спільний проєкт «[Сталева мрія Бахмут](#)» – будівництво житла для людей з Бахмута на території селища Гоща. Загальна вартість проєкту становить 111 млн. доларів, розраховане мінімістечко на 3050 мешканців.

[Однак місцеві мешканці Гощі](#) виступають проти такого будівництва з різних причин: недоцільність будувати нове житло, коли є інші будівлі, які не використовуються; обмеженість землі; страх, що в разі втілення проєкту землю не надаватимуть місцевим жителям; деякі гощани вказували на ймовірний сепаратизм із боку переміщених мешканців Бахмута тощо. Майбутній ймовірний проєкт відклали на доопрацювання та пізніше винесуть на громадське обговорення.

Органи місцевого самоврядування Рівненщини допомагають відновлювати житло, яке зазнало пошкодження/руйнування внаслідок збройної агресії РФ проти України, за кошти громади. Проте мешканці пошкодженого житла часто не інформують про такі випадки, не подають заяв до правоохоронних органів, не звертаються по допомогу з відновлення житла до органів місцевого самоврядування, здебільшого намагаються впоратися самотужки.

Через це виникають труднощі зі збором реальної статистики руйнувань цивільних житлових будівель і злочинів російської армії, а отже, унеможлиблюється розслідування та притягнення винних до відповідальності. Тому необхідно посилити інформування місцевого населення про важливість документування злочинів, а також про можливості отримати допомогу. Реалії воєнних дій, агресія ворога можуть призвести до масштабних руйнувань, зокрема й домівок, що може погіршити становище людей, які розв'язували питання відновлення житла самостійно.

Щодо дії «єВідновлення» на території Рівненської області слід зауважити, що органи державної влади та місцевого самоврядування недостатньо інформують громадськість про стан реалізації цієї програми на своїх ресурсах, зокрема щодо кількості поданих заяв, суми виділених на програму коштів тощо – можливо, через незначну кількість пошкодженого чи зруйнованого житла на території Рівненщини порівняно з іншими областями України. Утім, оприлюднення такої інформації у відкритому доступі дає змогу сформувати у населення стійкі знання про реальність допомоги і справедливості та змотивує скористатися можливостями, пропонованими державою.

На території області активно діють громадські, благодійні організації, що надають допомогу у відновленні майна. Постраждалі можуть звернутися до них і отримати, зокрема, кошти для ремонту житла.

Окремо слід наголосити, що на території Рівненщини діють програми забезпечення житлом постраждалого цивільного населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, які переїхали до Рівненської області. Проте ці програми також потребують змін, зокрема згідно з результатами дослідження, яке було проведено раніше, слід виокремити такі: брак відповідних програм та/або комплексності заходів, визначених у них; недостатність фінансування для стійкого забезпечення житлових прав ВПО; брак інформування вимушено переміщених людей про державні та місцеві програми забезпечення житлом і механізми реалізації цих програм (алгоритмів дій), отримання додаткової допомоги на проживання ВПО; низький рівень обліку ВПО, які потребують житла (поліпшення житлових умов); неналежні умови проживання у місцях тимчасового поселення ВПО; висока/значно завищена орендна плата за житло, яке змушені винаймати внутрішньо переміщені люди; висока вартість оплати комунальних послуг; ускладнений доступ із місць тимчасового поселення ВПО до соціальної інфраструктури (лікарні, заклади освіти, адміністративні органи тощо); складність знайти

житло, в якому можна розміщувати домашніх тварин; упереджене ставлення до ВПО з боку наймодавців.

Також варто зауважити, що правоохоронні органи повинні змінити підходи до фіксації злочинів і вносити до реєстру всю інформацію, яка містить елементи злочинів, а не вимагати від потерпілих додаткові докази їхньої правдивості. Такі дії правоохоронців, хоч і можуть бути спричинені надмірним навантаженням, безумовно викликають недовіру до правоохоронної системи загалом.

Для підрахунку всіх збитків, завданих житловому фонду Рівненської області, органи місцевого самоврядування мають фіксувати всі випадки пошкоджень, навіть якщо вони незначні для відшкодування у повному обсязі. Проте й самі власники не повинні замовчувати фактів пошкоджень чи руйнувань майна внаслідок збройної агресії РФ, навіть якщо збитки мінімальні чи на перший погляд незначні.

Окрім того, одним із чинників, що ускладнює належне ведення статистичних даних стосовно руйнування житла, є недосконалість кримінального законодавства, зокрема статті 438 КК України, диспозиція якої не виокремлює злочини за їх об'єктами.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проаналізувавши роботу правоохоронних органів, органів державної влади та зусилля місцевої влади на Рівненщині щодо фіксації та відновлення житла внаслідок збройної агресії РФ проти України, рекомендуємо:

Головному управлінню Національної поліції України, Рівненській обласній прокуратурі, Управлінню Служби Безпеки України в Рівненській області:

- проводити широку інформаційну кампанію серед внутрішньо переміщених осіб, які стали свідками чи потерпілими внаслідок воєнних злочинів збройних сил РФ, а також серед місцевого населення про важливість звернень до правоохоронних органів для фіксації їхніх свідчень;
- вносити до ЄРДР всю інформацію від осіб, які стали свідками або є потерпілими внаслідок ймовірних воєнних злочинів збройних сил РФ, не вимагати від них додаткових джерел підтвердження інформації;
- посилити кадровий потенціал правоохоронної системи, щоб розподілити навантаження на працівників.

Рівненській обласній військовій адміністрації:

- публікувати інформацію щодо реалізації державної програми «єВідновлення» на території Рівненської області, зокрема статистичні дані;
- інформувати місцеве населення, а також внутрішньо переміщених осіб щодо важливості фіксації їхніх свідчень правоохоронними органами;
- врахувати рекомендації, надані в аналітичному звіті [«Житлові права ВПО у Рівненській області: проблеми та практики їх вирішення»](#) щодо обласної програми забезпечення житлом ВПО на території Рівненської області;
- проводити системний збір інформації серед представників територіальних громад щодо кількості пошкоджених/зруйнованих об'єктів на території області.

Представникам органів місцевого самоврядування Рівненщини:

- публікувати інформацію на онлайн-ресурсах громади, звітування за державною програмою «єВідновлення», зокрема статистичні дані;
- інформувати місцеве населення, а також внутрішньо переміщених осіб щодо важливості фіксації їхніх свідчень правоохоронними органами;
- проводити системний збір інформації щодо кількості пошкоджених/зруйнованих об'єктів на території громади;

- взяти до уваги головні результати дослідження [«Житлові права ВПО у Рівненській області: проблеми та практики їх вирішення»](#) у розробленні чи внесенні змін до програм забезпечення житлом ВПО;
- під час реалізації проєктів, спрямованих на будівництво нового житла для ВПО, проводити громадські слухання, залучати місцеве населення до обговорення.

Окрім того, суб'єктам законодавчої ініціативи варто розглянути можливість внесення змін до статті 438 КК України та увідповіднення її Римському статуту МКС.

Громадська приймальня УГСПЛ в м. Рівне

Контакти:

Тел. +380977797244 ; +380 (68) 310 52 55; +380 (67) 363 4131 (Telegram, Viber, WhatsApp, Signal)

Електронна пошта: jur.dopomoga.rivne@gmail.com

Адреса: м. Рівне, вул. Міцкевича, 32, каб.206, (приміщення готелю "Мир", 2 поверх, вхід зі сторони перинатального центру)